

Súgkjaftar

(Insecta: Hemiptera) í Føroyum

Hemiptera in the Faroe Islands

Leivur Janus Hansen¹ og Jens-Kjeld Jensen²

¹ Tjóðsavnið, Kúrdalsvegur 15, FO-188 Hoyvík. Email: janush@savn.fo

² í Geilini 37, FO-270 Nólsoy. Email: jkjensen@olivant.fo

Úrtak

Í hesi grein verða seks slög av súgkjaftum: *Eurydema oleracea* (Linnaeus, 1758), *Eurydema ornata* (Linnaeus, 1758), *Nezara viridula* (Linnaeus, 1758), *Coreus marginatus* (Linnaeus, 1758), *Leptoglossus occidentalis* Heidemann, 1910 og *Phyllaphis fagi* (Linnaeus, 1761) lýst fyri fyrstu ferð í Føroyum. Eitt fullfiggað yvirlit er gjort yvir hesi slög og øll hini slögini av Hemiptera, sum higartil eru skrásett í Føroyum. Harum-framt eru fóroysk növn sett á úrvald slög og onnur flokkingarstig í hópinum Hemiptera.

Abstract

Six species of Hemiptera are recorded in the Faroe Islands for the first time: *Eurydema oleracea* (Linnaeus, 1758), *Eurydema ornata* (Linnaeus, 1758), *Nezara viridula* (Linnaeus, 1758), *Coreus marginatus* (Linnaeus, 1758), *Leptoglossus occidentalis* Heidemann, 1910 and *Phyllaphis fagi* (Linnaeus, 1761). A complete overview is given of all species of Hemiptera recorded from the Faroe Islands. In addition selected species and taxa are given Faroese names.

Inngangur

47 slög av súgkjaftum (Hemiptera) eru áður skrásett í Føroyum (talva 1). Flest teirra hava fólk sum heild ikki serligan kunnleika um, men eyðvitað eru tey slögini, ið hava einhvørja beinleiðis ávirkan á fólk, djór, hús ella vökstur, mest kend millum fólk. Eins og fóroyska navnið bendir á, hava djór í hesum hópi tað sereyðkenni, at tey hava kjaftlimir at súgva við.

Fentaka *Salda littoralis* (Linnaeus, 1758). Her síggjast súgvandi kjaftlimirnir, sum hópurin hevur fangið navnið eftir.
Mynd: Leivur Janus Hansen.

Skrásett slög

Elsta skráseting av súgkjafti í Føroyum er at finna í *Indberetninger fra en reise i Færøe 1781 og 1782* eftir J.C. Svabo (Svabo, 1959). Har stendur at lesa, at „Veggjalús *cimex aptera*, er sjeldan, og rimeligen bragt til Landet i Meubler fra Kjøbenhavn.“ Síðan hevur Hansen (1881) 6 skrásetingar: Tvær froðusprettur: ríputeka (*Pithanus maerkelii*), fenteka (*Salda littoralis*) og bæði slögini av bátsmanstekum, tjarnarteka (*Arctocoris a carinata*) og hyljarteka (*Callicorixa wollastoni*). Newstead (1904) skrásetur sekkjarskjaldlús (*Arctorthelia cataphracta*). Síðan verða 14 slög løgd afturat í *Zoology of the Faroes* (Henriksen, 1929; Jørgensen, 1932). Heie (1972) leggur 6 slög afturat, og Trolle & Ketil (1994a, 1994b) leggja 8 slög afturat. Tolsgaard og Jensen (2010) skráseta 11 nýggj slög, tó er iva-samt, um nakað av hesum slögum hevur sjálvtøðugan bústovn í føroysku náttúruni. Í hesi grein verða 6 slög løgd afturat. Hervið eru 53 slög av súgkjaftum skrásett í Føroyum.

Í hesi grein og í greinini hjá Tolsgaard og Jensen (2010) eru nýggu slögini einstakar lívverur ið mugu metast sum innsløðingar. Í áðurnevndu eldri keldum sæst, at flestu slögini eru savnaði úr sjálvtøðugum stovnum og ikki sum einstakar innsløddar lívverur. Heie (1972) metir, at av teimum 16 slögunum, sum hann nevnir, eru tað 10 ið eru knýtt at urtagarðsplantum.

Nókur av skrásettu slögunum eru inn-

slødd ella hava flogið higar uttan tó at festa búgv, men ógreitt er, hvussu nögv hesi eru (Tolsgaard & Jensen, 2010). Hetta samsvarar við eygleiðingar av fleiri slögum í øðrum skordýrahópum, sum seinnu árin hava fest búgv í Føroyum og eru vorðin meira og minni vanlig. Summi slög hava uttan iva ferðast higar á natúrligan hátt, og onnur eru komin higar við fólk ella farmi. Nevnast kunnu vanlig vespa (*Vespa vulgaris*) og tysk vespa (*Vespa germanica*) (Jensen & Bloch, 2001), fótgul bressa (*Eristalis pertinax*) (Jensen, 2009) og húshumla (*Bombus lucorum*) og akurhumla (*Bombus pratorum*) (Jensen & Madsen, 2013).

Í teimum áðurnevndu og í øðrum útgávum eru slögini stundum nevnd við øðrum fröðiheitum. Eitt nú er fenteka *Salda littoralis* (Linnaeus 1758) fyrstu ferð skrásett av Hansen (1881), men tá er hon skrásett við navninum *Salda litoralis*, og Henriksen (1929) skrásetti hana við navninum *Acanthia littoralis*. Í hesi grein eru samheiti, ið ikki verða nýtt longur, ikki tikin við.

Flokking og vísindalig nøvn á slögum og ættum eru grundaðá GBIF (GBIF Secretariat, 2017), og undirhóparnir eru grundaðir á PESI (PESI, 2017). Slögini eru skipað í stavrað og ikki eftir flokkingarskipan.

Nakrar nýggjar skrásetingar

Allar seks skrásetingar, sum eru tiknar við í hesi grein, eru av slögum, sum ikki eru skrásett áður. Tey eru oll skrásett síðan útgávuna eftir Tolsgaard og Jensen í 2010.

Coreidae***Coreus marginatus* (Linnaeus, 1758)**

Nólsoy, 1 lívvera, 20.xii.2012, leg. Jacoba Thomsen.

Coreus marginatus (Linnaeus, 1758).

Mynd: Jens-Kjeld Jensen.

***Leptoglossus occidentalis* Heidemann, 1910**

Streymoy, Tórshavn, 1 lívvera, 17.xii.2016, Pætur M. Dahl sambært mynd.

Streymoy, Tórshavn, innandura, 1 lívvera, 7.ix.2018, leg. Leivur Janus Hansen,
FOMNH-20422Furuteka *Leptoglossus occidentalis* Heidemann, 1910.

Mynd: Leivur Janus Hansen.

Pentatomidae***Eurydema oleracea* (Linnaeus, 1758)**

Streymoy, Tórshavn, innandura, 1 lívvera, 10.i.2017, leg. Arnhold Olsen,
FOMNH-19891.

***Eurydema ornata* (Linnaeus, 1758)**

Streymoy, Tórshavn, innandura, 1 lívvera, 12.ix.2016, leg. Katrin Kallsberg.
Eysturoy, Strendur, innandura, 1 lívvera, 18.x.2016, leg. Helga Bára M. Vang,
FOMNH-19890.

***Nezara viridula* (Linnaeus, 1758)**

Streymoy, Tórshavn, innandura, 1 lívvera, 12.xi.2012, leg. Kristina Eldevig.

Vágar, Vatnssoyrar, í bingju úr Miðevropa, 2 lívverur, 19.x.2016, leg. Óli Lydersen, FOMNH-19896, 19897.

Streymoy, Tórshavn, í bili úr Ungarn, 4 lívverur, 19 & 22.xi.2016, leg. Dánial Jespersen og Páll Rói Poulsen, FOMNH-19892, 19893, 19894, 19895.

Eysturoy, Toftir, innandura, 1 lívvera, 12.xi.2016, leg. Sóleyg Smidt.

Aphididae***Phyllaphis fagi* (Linnaeus, 1761)**

Streymoy, Tórshavn, í urtagarði, 1 lívvera, 12.vi.2012, Jógvan Hansen sambært mynd.

Streymoy, Tórshavn, í urtagarði, 4 lívverur, 10.vi.2018, leg. Dánial Jespersen, FOMNH-20181.

Leptoglossus occidentalis, ið er nevnd omanfyri, hevur síðan 1990-talið spreitt seg frá vestara parti av USA til stórar partar av heiminum, og henda teka er nú í øllum londum í Evropa (Endrestøl & Hveding, 2017). Hon spjaðist við fólki ella farmi, men er eisini sjálv før fyri at spjaða seg. Í Noregi er hendan tekan sett á svartalista (Gederaas *et al.*, 2012). Orsókin er, at hon kann nørast á nálatróum og gera skaða á tróini. Harumframt legst hon eisini inn í hús og kann gera skaða har (Endrestøl & Hveding, 2017). Hon kann eisini seta hol á PEX-vatnrør (Bates, 2005). Hetta slagið av rörum verður eisini nýtt í Føroyum.

Føroysk növn

Í hesi grein fær skordýrahópurin Hemiptera føroyskt navn, og føroyskt navn verður eisini sett á nøkur viðkomandi flokkingarstig (Jensen & Simonsen, 2004) í hópinum. Áður hevur føroyskt navn verið nýtt um onnur flokkingarstig í hópinum, og tey eru m.a. at finna í Føroysku orðabókini (Poulsen *et al.*, 1998), eitt nú teka (Homoptera), froðusprettu (Cicadidae) og blaðlús (Aphididae). Vit hava í mestan mun nýtt hesi növn, men hava tey ikki verið hóskandi, hava vit lagað tey til.

Nýggju növnini, sum vit hava ásett, lýsa útsjónd, lívshátt ella eyðkenni við slagnum ella leggja seg upp at norðurlendska ella enska frøðiheitinum. Tey flokkingarstig, ið her verða víst til, eru hópur (t.e. Hemiptera), fýra undirhópar, 17 ættir og 53 slög.

Navnið á einum hægri flokkingarstigi (t.e. slekt og uppeftir) í sambandi við djóraflokk-tingarfroði hevur altíð taksonomiska frøðinevnið sum eftirlið. Sostatt hevur navnið á einum hópi altíð -hópur sum eftirlið, og navnið á eini ætt hevur altíð -ætt sum eftirlið o.s.fr. Tó verður frøðiheitið sera sjáldan nýtt í talu og skrift, tí vanliga verður fólkliga navnið nýtt og ikki navnið á flokkingarstiginum. Sum dømi kann nevnast, at á gerandismáli nýta vit orðini firvaldar og svartaklukkur, men føroysku frøðiheitini eru ávikavist firvaldahópur og svartaklukkuætt.

Heldur enn at hava eina fasta reglu um, hvat flokkingarstig fær føroyskt navn, hava vit valt út tey flokkingarstig, sum vit meta hava tørv á einum føroyskum navni. Tað eru ikki øll slögini, men einans tey, ið vit meta, at almenningurin kann kenna mun

á og kann hugsast at hava spurningar um ella viðmerkingar til. Vit hava sett navn á tey flokkingarstig, har vit meta, at almenninguður ikki hevur tørv á ella fórleika til, at gera mun á einstókum slögum, slektum ella ættum, undir hesum flokkingarstigi. Sostatt hevur undirhópurin Cicadomorpha fíngið fóroyskt navn, men ikki ættirnar ella slögini í hesum undirhópi.

Talva 1: Undirhópar, ættir og slög av súgkjaftum, ið eru skrásett í Føroyum, sett í stavrað. Føroyska frøðiheitið á lívverunum

er í högra teigi. Keldan til fyrstu skrásetingar av einum slagi er merkt við tali: 1 Svabo (1959), 2 Hansen (1881), 3 Newstead (1904), 4 Jessen og Rasmussen (1922), 5 Henriksen (1929), 6 Jørgensen (1932), 7 Heie (1972), 8 Trolle og Ketil (1994a), 9 Trolle og Ketil (1994b) og 10 Tolsgaard og Jensen (2010). Tó eru nýggjar skrásetingar markaðar við *.

Tað eru nógslög, sum ikki eru meira enn 5 mm til støddar, og eisini kann roknast við, at einstók av hesum slögum eru staðbundin. Tískil er tað væntandi, at tað enn eru slög, sum ikki eru skrásett.

Baraldsteka *Cyphostethus tristriatus* (Fabricius, 1787).
Mynd: Jens-Kjeld Jensen.

Yvirlit

Cicadomorpha	Froðusprettuundirhópur
Aphrophoridae	-
<i>Philaenus spumarius</i> (Linnaeus 1758) ⁵	-
Cicadellidae	-
<i>Anoscopus albifrons</i> (Linnaeus, 1758) ⁹	-
<i>Anoscopus flavostriata</i> Donovan, 1799 ²	-
<i>Arthaldeus pascuella</i> Fallén, 1826 ⁵	-
<i>Cicadula quadrinotata</i> (Fabricius, 1794) ⁵	-
<i>Macrosteles alpina</i> Zetterstedt, 1828 ⁹	-
<i>Macrosteles laevis</i> Ribaut, 1927 ⁵	-
<i>Macrosteles ossianilssonii</i> Lindberg, 1954 ⁹	-
<i>Macrosteles viridigriseus</i> (Edwards, 1922) ⁹	-
<i>Ribautiana ulmi</i> (Linnaeus, 1758) ⁹	-
<i>Streptanus sordida</i> Zetterstedt, 1828 ²	-
Ulopidae	-
<i>Ulopa reticulata</i> Fabricius, 1794 ⁹	-
Fulgomorpha	Plantusprettuundirhopur
Delphacidae	-
<i>Javesella pellucida</i> (Fabricius, 1794) ⁹	-
Heteroptera	Tekuundirhópur
Acantosomatidae	Kjøltekauætt
<i>Acanthosoma haemorrhoidale</i> (Linnaeus, 1758) ¹⁰	-
<i>Cyphostethus tristriatus</i> (Fabricius, 1787) ¹⁰	Baraldsteka
<i>Elasmostethus interstinctus</i> (Linnaeus, 1758) ¹⁰	Leyvteka
Anthocoridae	Nevtekauætt
<i>Lyctocoris campestris</i> (Fabricius, 1794) ¹⁰	Reiðurteka
Cimicidae	Veggjatekuætt
<i>Cimex lectularius</i> Linnaeus, 1758 ¹	Lúsaveggjateka
Coreidae	Randartekuætt
<i>Coreus marginatus</i> (Linnaeus, 1758)*	-
<i>Leptoglossus occidentalis</i> Heidemann, 1910*	Furuteka
Corixidae	Bátsmanstekuætt
<i>Arctocoris carinata</i> (Sahlberg, 1819) ²	Tjarnarteka
<i>Callicorixa wollastoni</i> (Douglas & Scott, 1865) ²	Hyljarteka
Lygaeidae	Frætekauætt
<i>Kleidocerys resedae</i> (Panzer, 1797) ¹⁰	Birkiteka
<i>Spilostethus pandurus</i> (Scopoli, 1763) ¹⁰	Stásteka

Miridae	Grastekuætt
<i>Closterotomus norwegicus</i> (Gmelin, 1790) ¹⁰	Eplateka
<i>Lygus rugulipennis</i> Poppius, 1911 ¹⁰	Eingjarteka
<i>Pithanus maerkelii</i> (Herrick-Schaeffer, 1838) ²	Ríputeka
Pentatomidae	Stinktekuaett
<i>Dolycoris baccarum</i> (Linnaeus, 1758) ¹⁰	-
<i>Eurydema oleracea</i> (Linnaeus, 1758)*	-
<i>Eurydema ornata</i> (Linnaeus, 1758)*	-
<i>Nezara viridula</i> (Linnaeus, 1758)*	-
<i>Palomena prasina</i> (Linnaeus, 1761) ¹⁰	-
Rhopalidae	Æðratekuætt
<i>Corizus hyoscyami</i> (Linnaeus, 1758) ¹⁰	-
Saldidae	Stókktekuaett
<i>Salda littoralis</i> (Linnaeus, 1758) ²	Fenteka
Sternorrhyncha	Plantulúsarundirhópur
Aphididae	Blaðlúsarætt
<i>Acyrthosiphon pisum</i> (Harris, M., 1776) ⁶	-
<i>Cavariella archangelicae</i> (Scopoli, 1763) ⁷	-
<i>Cryptomyzus galeopsisidis</i> (Kaltenbach, 1843) ⁷	-
<i>Drepanosiphum platanoidis</i> (Schrank, 1801) ⁶	-
<i>Elatobium abietinum</i> (Walker, F., 1849) ⁶	-
<i>Eriosoma ulmi</i> (Linnaeus, 1758) ⁶	-
<i>Euceraphis punctipennis</i> (Zetterstedt, 1828) ⁷	-
<i>Hyperomyzus rhinanthi</i> (Schouteden, 1903) ⁷	-
<i>Jacksonia papillata</i> Theobald, 1923 ⁶	-
<i>Macrosiphum euphorbiae</i> (Thomas, C., 1878) ⁷	-
<i>Metopolophium dirhodum</i> (Walker, F., 1849) ⁶	-
<i>Myzaphis rosarum</i> (Kaltenbach, 1843) ⁷	-
<i>Nasonovia ribisnigri</i> (Mosley, 1841) ⁶	-
<i>Phyllaphis fagi</i> (Linnaeus, 1761)*	-
<i>Rhopalosiphum padi</i> (Linnaeus, 1758) ⁶	-
<i>Sitobion fragariae</i> (Walker, F., 1848) ⁶	-
<i>Thripsaphis verrucosa</i> Gillette, 1917 ⁶	-
Ortheziidae	Skjaldlúsarætt
<i>Arctorthezia cataphracta</i> Morrison, 1952 ³	Sekkjarskjaldlús
Psyllidae	Blaðloppuætt
<i>Cacopsylla pulchra</i> (Zetterstedt, 1840) ⁸	-

Tøkkir

Ole Fogh Nielsen og Søren Tolsgaard
fyri eyðmerking av nøkrum av nýggju
sløgunum.

Fólk kring landið, ið hava funnið og sent
hövundunum lívverur og myndir.

Marjun Arge Simonsen og Málráðið fyri
ráðgeving í sambandi við fóroystu
nøvnini.

Heimildir

Bates, S.L. (2005). Damage to common
plumbing materials caused by
overwintering *Leptoglossus occidentalis*
(Hemiptera: Coreidae). *Canadian
Entomologist*, 137(4), 492-496.

Endrestøl, A., & Hveding, H. (2017).
Leptoglossus occidentalis (Het. Coreidae)
erobrer Europa. *Insekt-Nytt*, 42(3), 5-21.

GBIF Secretariat. (2017). GBIF Backbone
Taxonomy. Checklist Dataset <https://doi.org/10.15468/39omei> (tikið niður
02/12-2017).

Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S., &
Larsen, L.-K. (Eds.). (2012). *Fremmede
arter i Norge – med norsk svarteliste 2012*.
Trondheim.

Hansen, H.J. (1881). Faunula insectorum
Faeroeensis: Fortegnelse over de paa
Faerøerne hidtil samlede insekter.
Naturhistorisk Tidsskrift, 3(13), 229-280.

Heie, O.E. (1972). Færøernes bladlus
(Homoptera, Aphidoidea). *Entomologiske
Meddelelser*, 40, 145-150.

Henriksen, K.L. (1929). Hemiptera (excl.
Aphidae). In R. Spärck & S.L. Tuxen

(Eds.), *The Zoology of the Faroes, Volume
II, Part II*. Copenhagen: Andr. Fred. Høst
& Søn.

Jensen, J.-K. (2009). Fund af nye og sjældne
svirrefluer på Færøerne (2000-2008).
Entomologiske Meddelelser, 77, 3-7.

Jensen, J.-K., & Bloch, D. (2001). Vespr.
Froði, (1), 4-7.

Jensen, J.-K., & Madsen, H.B. (2013). To
arter af humlebier yngler på Færøerne
(Hymenoptera, Apidae). *Entomologiske
Meddelelser*, 81, 1-14.

Jensen, J.-K., & Simonsen, M.A. (2004).
Øktur føroyskur frøðinevnalisti.
Fróðskaparrit, 51, 212-213.

Jessen, K., & Rasmussen, R. (1922). En profil
gennem en Tørvemose paa Færøerne.
Danmarks Geologiske Undersøgelser IV,
1(13), 1-32.

Jørgensen, M. (1932). Aphidae. In R. Spärck
& S.L. Tuxen (Eds.), *The Zoology of the
Faroes, Volume II, Part II* (pp. 1-9).
Copenhagen: Andr. Fred. Høst & Søn.

Newstead, R. (1904). Coccidæ. *Proceedings
of the Royal Physical Society of Edinburgh*,
15, 156-157.

PESI. (2017). Pan-European Species
directories Infrastructure. <http://www.eu-nomen.eu/portal/> (tikið niður 02/12-
2017).

Poulsen, J.H. W., Simonsen, M., Jacobsen, J.
í L., Johansen, A., & Hansen, Z.S. (1998).
Føroysk orðabók. Tórshavn: Føroya
Fróðskaparfelag.

Svabo, J.-C. (1959). *Indberetninger fra en
reise i Færøe 1781 og 1782*. Copenhagen:

- Selskabet til Udgivelse af Færøske
Kildeskrifter og Studier.
- Tolsgaard, S., & Jensen, J.-K. (2010). Nye
fund af tæger (Heteroptera) på Færøerne.
Entomologiske Meddelelser, 78(1), 21-28.
- Trolle, L., & Ketil, P. (1994a). *Cacopsylla*
pulchra (Zetterstedt, 1838) - (Homoptera,
Phylloidea). - New to the Faroe Islands.
Fróðskaparrit, 41, 99-101.
- Trolle, L., & Ketil, P. (1994b). The Leafhoppers
(Homoptera, Auchenorrhyncha) of the
Faroe Islands. *Fróðskaparrit*, 41, 107-124.